

16e jaargang
nummer 10
november 1980

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+++++

+++++
+ Theo Maassen +
+++++

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

ALLEMAAL "INLEVEREN" ? MORGEN BRENGEN !

Hebben jullie het misschien toevallig ook gezien, lezers, dat tv-programma "Nederland b.v." op vrijdagavond 10 oktober j.l.? Een begeleidend orkestje, interviews met parlementariërs of leden van de regering, wat opzet betreft dus net zoiets als het vroegere "Haagse Kringen", zeker niet slechter, misschien zelfs nog wel een tikkeltje beter. En dat zit 'm dan vooral hierin, dat nu niet uitsluitend bekende politici en dát soort Haagse kringen op het scherm verschenen, maar dat op een gegeven moment bovendien doodgewone, niet tot de heersende klasse of haar intellektuele dienaars behorende mensen ongezoeten commentaar konden leveren op actuele zaken.

We zien het allemaal nog voor ons: dat programma-onderdeel waarbij aan een ronde tafel zes personen geschaard waren van zéér uiteenlopende status en maatschappelijke positie: gesprekleider Henk van Hoorn, werkgeversvoorzitter Van Veen, staatssekretaris De Graaf van het ministerie van Sociale Zaken, een maatschappelijk werker, een alleenstaande vrouw, die met twee jonge kinderen van bijstandsuitkeringen rond moet komen, alsmede een al wat oudere, in soortgelijke omstandigheden verkerende man. Onderwerp van de discussie: het regeringsvoornemen tot korting van de sociale voorzieningen; resultaat van de discussie: een complete afgang van de heren Van Veen en De Graaf.

"Kunt u", zo vroeg de gesprekleider aan de moeder van het onvolledige gezin, "op het ogenblik rondkomen van hetgeen u van sociale zaken beurt?"

Het antwoord kwam zonder aarzeling: "Nee, op geen stukken na."

"Maar hoe doet u dat dan?", wilde Henk van Hoorn weten.

"Door te lenen, door het ene gat met het andere te stoppen, door betalingen zo lang mogelijk uit te stellen."

"Dacht u, dat er van uw uitkering nog wel iets af kon?"

"Absoluut niet!", verklaarde zij en verklaarde ook haar mannelijke lotgenoot zéér beslist.

Dat was 't min of meer voorspelbare begin, waarvan ook de werkgeversvoorzitter en de staatssekretaris wel niet al te zeer zullen hebben opgekoken. Wat zij vermoedelijk niet hebben zien aankomen was de storm die onmiddellijk daarna over hun hoofden losbrak. Niet in het minst geïntimi-

deerd overstelpten de twee bijstandtrekkers plus de maatschappelijke werker de heren De Graaf en Van Veen met een vloed van verwijten, aanklachten en argumenten, waarmee ze volledig werden platgewalst.

De maatschappelijk werker definieerde de regeringspolitiek als "een schandalig beleid", dat erop mikte de topsalarissen te ontzien en waarbij er naar werd gestreefd de slechtstbetaalden niettegenstaande hun tekort nog te laten inleveren. Dat mensen die vele, vele malen meer dan "modaal" verdienen er slechts luttele procenten meer op achteruit zullen gaan dan zij die op de rand van het bestaansminimum balanceren, noemde hij niet alleen belachelijk, maar ook een hoon.

De bijstandtrekker wilde wel eens weten hoeveel de heren Van Veen en De Graaf nog zouden overhouden na de "inlevering". Hij stelde de vraag een paar maal, maar de aangesprokenen onthielden zich - met uiterst zure gezichten - zorgvuldig van een antwoord. De steller van de vraag gooide het daarop over een andere boeg: "Hoe zou u het vinden als u moest leven van wat ik straks nog overhou?" Ook daarop bleef een rechtstreeks antwoord uit. Het enige wat de heer staatssecretaris telkens maar weer in het midden bracht - letterlijk het enige wat men uit zijn mond vernam - was dit, dat er allemaal "heel weinig aan te doen viel, omdat in Nederland nu eenmaal bij de wet de sociale uitkeringen aan de minimumlonen waren gekoppeld en dat derhalve als de minimumlonen omlaag gingen automatisch ook de sociale uitkeringen verminderen."

Bij het uitspreken van die woorden trok de staatssecretaris de ene keer een hoogst ongelukkig gezicht, waarmee hij te kennen scheen te willen geven, dat hij d'r echt ook niets aan kon doen, de andere keer speelde hij de onnozele, die er geen flauw benul van scheen te hebben, dat bij de wet vastgestelde koppelingen via een wetswijziging kunnen worden losgekoppeld. Maar zijn gesprekpartners prikten het door hem opgelaten ballonnetje niet op dat punt door. Ze zeiden niet: waarom kan er aan die koppeling van de sociale uitkeringen aan de minimumlonen volstrekt niet worden getornd, nee ze verklaarden in niet mis te verstane bewoordingen, dat 't *hele uitgangspunt*, dat wil zeggen de opvatting dat de minimumlonen dienden te worden verlaagd, een "godvergeten schande" was.

Daarop kwam de heer Van Veen met het afgezaagde verhaal over de moeilijke economische situatie en de zorgen van het bedrijfsleven, waarop de bijstandtrekkers de vraag stelden of zij dan moesten bloeden opdat het de heren ondernemers wat meer voor de wind zou gaan. Ook die vraag liet de heer Van Veen onbeantwoord. Inplaats daarvan kwam hij met een ander, al even afgezaagd verhaal: "inleveren" was onvermijdelijk als men meer werkgelegenheid wilde scheppen. Nadat de gesprekpartners eerst het begrip "inleveren" belachelijk hadden gemaakt, veegden zij vervolgens het sprookje van "meer werkgelegenheid" van tafel. Het regende opmerkingen in de geest van: "Dat gelooft u toch zelf niet?" of "Met dit beleid wordt de werkgelegenheid nog kleiner."

Hoewel de twee bijstandtrekkers en de maatschappelijk werker in slagvaardigheid en scherpte nauwelijks voor elkaar onderdeden, kwam de scherpste aanval op de werkgeversvoorzitter en de staatssecretaris toch van de kant van de maatschappelijk werker. "Deze regering", zo zei hij, "heeft meer minachting voor het volk dan ooit door enige regering aan de dag is gelegd. Zij heeft er ook geen flauw vermoeden van, wat er onder het volk leeft en de Kamerleden die eveneens de armen willen plukken en de rijken willen ontzien, hebben dat al evenmin. Het is bepaald geen wonder dat de

aktiekomitees de pan uitrijzen en dat er steeds meer sprake is van geweld. De dingen zullen hoe langer hoe meer uit de klauw lopen..."

"Maar de sociale uitkeringen zijn nu eenmaal aan de minimumlonen gekoppeld", kwam de staatssekretaris weer.

"Inleveren? Morgen brengen!", betoogde de maatschappelijke werker met zoveel woorden. "Als dit doorgaat, dan breekt de pleuris uit."

"Mag ik", vroeg één van de bijstandtrekkers, "nog eens met nadruk vragen, wat of de beide heren verdienen en wat of zij wel overhouden nadat ze hebben ingeleverd?"

De heren deden er wijselijk het zwijgen toe. Wat bleef hun ook anders over nadat het klassekarakter van het regeringsbeleid zó ondubbelzinnig aan de kaak was gesteld?

Wat buiten beschouwing bleef was de vraag of niet elke regering de belangen van de heersende klasse behartigt en behartigen moet en of minachting - niet voor "het volk" maar voor de arbeidende klasse of de niet meer arbeidende leden daarvan - niet altijd de regeerders (zowel de leden van één of ander kabinet of van de zogenaamde volksvertegenwoordiging) heeft gekenmerkt. Het was de enige zwakte van het drietal dat de heren De Graaf en Van Veen duchtig de oren waste. Maar zij verkeerden uiteraard niet in de positie om hun die zwakte onder het ook te brengen.

=====
Over "inleveren" gesproken: Omdat Udink niet bekwaam genoeg zou zijn, werd hij bij OGEM de laan uitgestuurd met een gouden handdruk van f 2.000.000, een bedrag waarvoor een arbeider met een modaal inkomen ongeveer 58 jaar moet werken. De hartkliniek "De Klokkenberg" weet ook van wanten. De hartspecialist V.d. Schaar werd afgekocht met f 1.000.000, terwijl ook dr. Don Wukash werd ontslagen met behoud van salaris, dat f 100.000 per maand bedraagt. Daarna werd de heer G.P. van Dijk van het bureau Reuchlin, Dekker en partners aangetrokken als manager. Hij kost dan ook niet zo veel; maar f 2.000 per dag. Ja, ja, de sterkste schouders zullen de zwaarste lasten dragen. En wie hebben de sterkste schouders? De minimumlijders blijkbaar.
=====

O O K W I J H O O R D E N T O T D E P A U P E R S

Ja, in het dorp behoorde ook ons gezin tot de paupers, tot de armsten der armen. Dat was dan ook één van de redenen, dat wij 's winters zonder ontbijt naar school gingen. Op school kregen we dan twee sneden wittebrood en een snee krentebrood plus een glas warme melk. Nee, erg vonden wij kinderen dat niet, want wittebrood behoorde thuis tot de uitzonderingen, om van krentebrood maar niet te spreken. Thuis werd vrijwel uitsluitend roggebrood gegeten, want dat was het goedkoopst.

Goed, er waren er die nog armer waren dan wij. Die woonden dan ook in de kazematten, het tehuis voor daklozen. Een laag blok, met een zestal hokken, waar die mensen woonden, die geen huur konden of wilden betalen en dus geen normale woning konden krijgen.

Nee, wij hadden nog wel degelijk een huurwoning. Nou ja, woning. Het was een groot rechthoekig huis, verdeeld in vier woningen. Elke woning bevatte een gang, een huiskamer met twee bedsteden en een schuur waar ook de regenbak was. Van waterleiding was natuurlijk nog geen sprake. En een zol-

der was er ook. Die was van de zolder van de burenen gescheiden door latten. Aangezien we thuis met z'n zevenen waren, kon het niet anders of er moest ook in de gang en op zolder worden geslapen. In de gang sliep m'n zus. In de winter was het daar ijzig koud en dus werd alles wat beschikbaar was aan overjassen en mantels bij haar op bed gelegd, want dekens waren er natuurlijk nooit genoeg. Twee jongens sliepen in een bedstee en ik sliep met één van m'n broertjes op zolder. Als de burenen op zolder kwamen terwijl wij sliepen, konden ze ons zo zien liggen. Privacy is wel wat anders.

In één van de andere drie woningen woonde ons buurmeisje Fenna. Zij was denk ik een jaar of zeven ouder dan ik. Toen ik nog een kleuter was ging ze vaak met me spelen. Ook nam ze me wel mee naar het weiland achter het huis, plukte madeliefjes voor me en wees me de stekelbaarsjes in de sloot.

Toen ik naar de grote school ging - een kleuterschool was er vanzelfsprekend nog niet - was Fenna reeds dienstmeisje bij een commissionair in granen in de dorpsstraat.

Eén van de geliefde spelletjes van de jongens bij ons in het dorp was het slootjespringen. De boerderijen aan de dorpsstraat hadden allemaal een min of meer brede sloot voor hun huis aan de straat. Bij het naar school gaan daagde je elkaar uit. Wie durfde er over die sloot te springen? Er was altijd wel een haantje-de-voorste, die het eerst sprong. De anderen volgden dan vanzelf. Natuurlijk ging er wel eens iets mis. Of je had je aanloop niet goed genomen, de afstand niet goed geschat of je struikelde. Het resultaat was dan natuurlijk een paar natte voeten of een nat pak.

Dat gebeurde ook mij een keer. Na niet de juiste aanloop te hebben genomen kwam ik tot aan m'n knieën in het water. 's Zomers was dat geen probleem. Je spoelde dan je kousen uit in de sloot, wrong ze goed uit en trok ze gewoon weer aan. Ze droogden dan wel weer aan je benen. Maar toen was het winter en je kon niet de hele schooltijd met die natte kousen blijven rondlopen. Ik dus naar huis. En daar voltrok zich het noodlot. Er was geen ander paar kousen voor me. Het enige wat m'n moeder nog kon opdiepen waren - welk een ellende - twee verschillende kousen. De een was recht gebreid en de andere twee recht/twee averecht. Er hielp geen lievermoederen aan, ik moest die twee verschillende kousen aantrekken, hoezeer ik me ook teweestelde. Liever was het me toen geweest, wanneer ik helemaal in het water terecht was gekomen, want dan had ik naar bed moeten gaan tot mijn kleren waren gewassen en gedroogd. Niet naar school kunnen gaan vond ik wel erg, maar niets kon in mijn ogen zo erg zijn als met twee verschillende kousen door de dorpsstraat naar school te moeten. Maar er was geen ontkomen aan.

Met lood in de schoenen ging ik op pad. Gelukkig waren er niet veel mensen op straat. De ellende begon echter halverwege. Reeds van verre zag ik dat Fenna bij de commissionair in granen bezig was de straat te schrobben. Wat nu? Wachten tot zij klaar was en naar binnen ging kon niet. Ik wist immers niet hoe lang ze bezig zou zijn en ik zou me al moeten haasten om op tijd op school te zijn. Wijfelend stond ik daar en wist niet wat te doen. Dat het nu juist Fenna moest zijn, die daar bezig was. Zo maar langs haar lopen, zodat ze mijn schande zou zien, was natuurlijk onmogelijk. De oplossing schoot me plotseling te binnen. Het was wel niet de fraaiste oplossing, maar het bood perspectieven. Het huis van de commissionair lag aan de linkerkant van de dorpsstraat. Rechts van de straat lagen de rails van het stoomtrammetje en daarachter lag op de hoogte van het te nemen bas-

tion een droge greppel van ongeveer 20 centimeter diep. Die greppel was mijn uitkomst. Als ik nu met één been in die greppel ging lopen, dan zou Fenna niet kunnen zien, dat ik aan m'n rechterbeen een andere kous had dan aan m'n linkerbeen. En zo liep ik daar als Manke Nelis langs Fenna, die wel vreemd keek, maar toch vriendelijk groette.

Hoe het verder op school is gegaan, bijvoorbeeld tijdens het speelkwartier en weer naar huis, daar herinner ik me niets meer van. Alleen Fenna en mijn "Manke Nelis-show" staan onuitwisbaar in mijn geheugen gegrift, zoals ook een andere gebeurtenis in mijn herinnering bewaard is gebleven.

Dat wij thuis straatarm waren is nu wel duidelijk. Op alle mogelijke manieren kwam dat tot uitdrukking, zoals bijvoorbeeld klompen dragen op een schoolfeestje, omdat er geen geld voor schoenen was, niet aan verjaardagen doen omdat het kopen van een cadeautje tot de onmogelijkheden behoorde, als kind in de zomer al meehelpen op het land, waar ook je moeder werkte, na schooltijd in de moestuin werken, enz., enz.

Je had in de regel geen andere kleren dan die welke je aan je lijf droeg. Op zaterdagavond werden die gewassen, 's nachts gedroogd en op zondagmorgen kon je dan schone kleren aantrekken. Nee, heel was je ondergoed lang niet altijd, maar gelukkig kon niemand dat zien.

Kousen hadden we in de regel altijd wel één paar. Waren ze in de zomer, als het mooi weer was, erg stuk, dan was dat niet zo'n probleem. Bij mooi weer liep je toch de hele zomer op blote voeten. Was het echter koud, dan was het minder mooi, want veelal was er geen geld om wol te kopen om de kousen te stoppen. Dat had tot gevolg, dat onze kousen veelal vol met gaten zaten. Zeker, boven je klompen was alles wel heel. Ook de hiel werd zo goed mogelijk heel gehouden. Maar onder je voet was heel vaak niets meer. Alleen het stukje over je tenen nog. Je zorgde er dus wel voor, dat je dan niet je klompen uittrok.

Jawel, maar wees als kind in het speelkwartier op het schoolplein je daar maar eens altijd van bewust. In het vuur van het spel vergeet je alles. Zo ook ik met als resultaat, dat bij een harde ren mijn klomp van m'n voet vloog. Dat zou allemaal niet zo erg zijn geweest, ware het niet dat tegelijk het stukje kous over m'n tenen schoot. En daar stond ik met een vrijwel geheel ontblote voet. Ik besepte meteen de volle omvang van de ramp en werd lijkkbleek. Het bulderend gelach van de jongens en meisjes was als een geseling en ik had van schaamte wel onder de stenen van het schoolplein willen kruipen.

Het was niet de eerste keer, en het zou ook niet de laatste keer zijn dat ik vanwege onze armoede aan schaamte ten prooi was.

Natuurlijk, die schaamte voor armoede ben ik wel kwijt geraakt toen ik eenmaal volwassen was. Maar wél is gebleven de haat. De haat tegen een maatschappij, die de omstandigheden schept waardoor kinderen aan dergelijke vernederingen worden blootgesteld.

En toch..., achteraf ben ik blij zo'n armoedige jeugd te hebben gehad. Daardoor voel ik nog altijd de lotsverbondenheid met de armsten der armen. Zie ik hen als soort van mijn soort. Alleen wie het pauperdom zelf heeft gekend weet hoe paupers denken en voelen, weet hoe haat en verbittering in hen wroet, weet ook dat geen vernedering hen wordt bespaard. En mijn jonge jaren hebben mij mede gevormd tot wat ik nu ben, en ik zou niet anders willen zijn.

N O G M A A L S   H E T   K O R

Wanneer, zoals gezegd wordt, een half woord al genoeg is om de grootste misverstanden in het leven te roepen, kan men zich afvragen waar de oorzaak daarvan ligt. Is het bij een half woord gebleven door onzorgvuldigheid van de schrijver, die beter meer woorden had kunnen gebruiken, óf door de snelle interpretatie van de lezer, die meent een bekende redenering tegen te komen en zich al te zeer haast om die tegen te spreken? In de discussie over de rol van het KOR in de Poolse stakingen van de afgelopen zomer is beide het geval. Ik heb in mijn artikel "Van leninist tot volkstribuun" duidelijk willen maken, dat het KOR "erin is geslaagd aanzien onder de arbeiders te verwerven en nauwe contacten met hen op te bouwen". De vraag in hoeverre de activiteiten van het KOR van invloed zijn geweest op het arbeidersoptreden kon en wilde ik niet beantwoorden. Daarom heb ik uitdrukkelijk in het midden gelaten of de adviezen van het KOR door de arbeiders zijn opgevolgd of niet. Mijn konklusie ging niet verder dan dat de daden van de stakende arbeiders en de wensen van het KOR op dat moment samenvielen. Misschien is het wat al te kernachtig gezegd, dat "het KOR uitdrukt wat de stakers doen", maar ook dan staat er nog wat anders dan dat het KOR "min of meer" de spreekbuis van de Poolse arbeiders zou zijn, dus namens de stakers zou spreken.

Het aanzien van het KOR onder de arbeiders en zijn nauwe contacten met hen heb ik geprobeerd te illustreren door te vertellen van de gebeurtenissen in Gdansk in december 1979-januari 1980. Het KOR had opgeroepen tot een herdenking van de gedode stakers van 1970-'71. Veel arbeiders namen daaraan deel, al sproot dat niet direkt uit hun materiële belangen voort. Met acties verdedigden zij de initiatiefnemers van de herdenking en bewezen aldus dat zij deze KOR-leden tot de hunnen rekenden. De vrienden van "Daad en Gedachte" hebben de neiging om het KOR en zijn sympathisanten op te vatten als een beweging van louter intellektuelen. Dat is juist in zoverre het de georganiseerde kern van ruim 30 mensen betreft: dat zijn praktisch allemaal intellektuelen, die het arbeidersbestaan slechts vanuit de verte kennen. Niet over het hoofd te zien is echter de brede groep van medewerkers rondom met name het KOR-*blad Robotnik*. Juist door deze groep kan het KOR zulke nauwe contacten onderhouden met de arbeiders en berichten uit de bedrijven direkt opnemen in zijn orgaan. Ook *Robotnik Wybrzeza* is geen blad dat uitsluitend door KOR-intellektuelen wordt uitgegeven, zoals "Daad en Gedachte" schrijft; samen met Borisewicz (die als "historikus" vermoedelijk geschiedenisleraar is) zaten onvervalste arbeiders als Lech Walesa, Anna Walentynowicz en Andrzej Gwiazda in de redactie. De intellektuelen van het KOR en de arbeiders staan dus niet zo geïsoleerd van elkaar als mijn vrienden van "Daad en Gedachte" schijnen te denken.

Zo komen we op 't tweede punt waarover ik graag kommentaar zou geven. De voorstelling die "Daad en Gedachte" geeft, als zou het KOR een zuivere intellektuelenbeweging zijn, die dús uit de aard der zaak zuiver politieke hervormingen nastreeft, en als zouden de arbeiders op een totaal ander terrein actie voeren, namelijk de zuivere verdediging van hun belangen, is te eenvoudig. In de Poolse situatie *van dit ogenblik* liggen belangenstrijd door de arbeiders en politieke hervorming direkt in elkaars verlengde. Ik heb in mijn opstel deze stand van zaken geschetst voor wat betreft de ont-

wikkeling van de oppositionele intellectuelen: de stakingen van 1970 en 1976 hadden hun ingeprint, dat de arbeiders een macht vormden die het regiem werkelijk onder druk kon zetten. Bij de arbeiders dienden zij dus aan te sluiten wilden zij voor hun eigen program van "demokratisering" de stootkracht zien te krijgen. En zo zochten zij aansluiting bij de konkrete levensomstandigheden van de arbeiders en de boeren, want alleen met de steun die zij kregen door hun akties voor verbeteringen konden zij het regiem veranderingen van andere aard afdwingen. Zo ook groeiden deze intellectuelen in hun rol van verdedigers van "de maatschappij" tegenover "de staat". Niet voor niets heb ik voor hen de term "volkstribuun" gebruikt: iemand die de belangen bepleit (zoals hij ze opvat) van een "volk" waartoe hij zelf niet behoort.

De andere kant van dezelfde medaille is geweest dat de methoden waarmee het regiem de arbeiders liet opdraaien voor de economische problemen er de oorzaak van waren dat de arbeiders ook op politieke wijze hun belangen moesten verdedigen. Wanneer de vrienden van "Daad en Gedachte" menen, dat de arbeiders in 1970 en 1976 niet uit Pools-nationalistische of politiek-vrijheidslievende motieven ertoe kwamen de kommunistische partij aan te vallen, onderschrijf ik dat ten volle. Het signaal tot de stakingen van 1980 werd gegeven door spoorwegarbeiders in Lublin die een (gekamofleerde) wagon met vlees, bestemd voor de Olympische Spelen in Moskou, vastlasten aan de rails. Ondanks het voor de hand liggende ressentiment is het niet tot een anti-Russische opstand gekomen zoals in 1968. Niet de Russen, maar het vlees was inzet van de strijd. De regering probeerde nog krampachtig een scheiding te maken tussen (bespreekbare) economische eisen en (onaanvaardbare) politieke wensen. Zij moest echter zwichten voor de stakers, die vrije vakbonden eisten als een zekere garantie dat zij voortaan zonder gepest van de autoriteiten voor hun belangen konden opkomen. En juist in de voorbereiding van deze politieke eisen van de arbeiders heeft het KOR een belangrijke rol gespeeld.

Men kan wel, zoals de vrienden van "Daad en Gedachte", van mening zijn dat de politieke doeleinden van het KOR en de sociale strijd van de arbeiders niet over één kam kunnen worden geschoren, in het konkrete geval van de vrije vakbonden bleken de Poolse arbeiders daar anders over te denken. Laat ik als voorbeeld daarvan het verhaal aanhalen van Wladislaw Sulecki, mijnwerker uit Gliwice in Silezië. Sulecki (die in de 50 is) is van oorsprong allesbehalve een linkse oppositioeneel: hij is praktiserend katholiek en kreeg het in 1960 aan de stok met de autoriteiten toen hij bij een groep hoorde die wilde verhinderen dat de militie een kruis van een gebouw trok. Hij heeft 18 jaar in de mijn gewerkt en daar gezien dat de partij en de vakbond alleen belang stelden in het delven van zoveel mogelijk steenkool, zonder te letten op arbeidsomstandigheden of veiligheid. Vooral sinds het Poolse regiem in de jaren '70 zijn buitenlandse leningen wilde afbetalen met een verhoogde uitvoer van steenkool werd de druk van het middenkader -inspekteurs en voormannen die allen lid (moesten) zijn van de partij- op de mijnwerkers steeds groter. Onder Gierek zijn de mijnwerkers tot de bestbetaalde arbeiders van Polen gaan behoren; de gemiddelde mijnwerker verdient twee keer zoveel als de gewone arbeider en heeft meer faciliteiten. Daar staat echter tegenover, dat de mijnwerker over het algemeen genomen korter leeft en al op 40-jarige leeftijd met een verwoeste gezondheid zit. In 1980 begon de staking in Silezië ook pas na-

dat er een ongeluk had plaatsgevonden.

Sulecki nu, en andere mijnwerkers met hem, zag in juni '76 dat arbeiders als hij werden vervolgd door de militie en de veiligheidsdienst. De mijnwerkers namen het de officiële vakbonden kwalijk, dat zij niets deden voor de arbeiders die door rankune-maatregelen werden getroffen en honger leden. "Toen het nieuws door Polen de ronde deed", zo vertelde Sulecki de *International Sakharov Hearings* in de V.S., "dat een onafhankelijk *Comité voor Hulp aan de Arbeiders (KOR)*, gesticht door intellectuelen, geleerden, schrijvers en mensen van goede wil, in Warschau was ontstaan, besloot ik onmiddellijk om met dit Comité contact op te nemen en zijn activiteiten onder de mijnwerkers te steunen. Op advies van iemand die veel te lijden had gehad van de autoriteiten na de werfarbeidersstaking in 1970 ging ik naar Warschau. Daar deed ik navraag over het KOR bij gelovigen in één van de kerken van de hoofdstad. En zo raakte ik betrokken in een onafhankelijke strijd voor mensenrechten en voor het in ere houden van de werkende bevolking en de democratie in mijn land". Sulecki begon ervoor te ijveren, dat de officiële arbeidswetgeving ook inderdaad werd nageleefd. Toen de directie van de mijn een keer weigerde het loon uit te betalen over een dag waarop de mijnwerkers wegens een ongeluk niet hadden gewerkt, schreef Sulecki een brief die werd afgedrukt in *Robotnik*. Met hulp van kollega's verspreidde hij dit nummer in het bedrijf; binnen een paar minuten was hij duizend exemplaren kwijt. Kort daarop werd het bedrag toegekend.

Zo waren er nog meer akties. De directie plaatste Sulecki, die inmiddels met anderen in het begin van 1978 een *Comité voor Vrije Vakbonden* had opgericht, als hulparbeider over naar een zeer beroerde post in de mijn, hoewel hij "veteraan-mijnwerker" was. Ook werd hij in een ploeg geplaatst waar hij moeilijker met andere mijnwerkers in contact kon komen. Van de mijnwerkers van wie bekend was dat zij met het KOR sympathiseerden doorzocht de militie de kasten in de kleedruimten; de sloten ervan werden -favoriete pesterij- volgegoten met lijm. Het was onder deze omstandigheden alleen maar logisch, dat de mijnwerkers heimelijk instemden met de eis voor vrije vakbonden. Deze zouden successen kunnen behalen zoals durvers als Sulecki, Switon, Cygan en de hunnen hadden gedaan en in staat zijn om paal en perk te stellen aan de opgeschroefde eisen, de willekeur en de pesterijen van partij en directie. En dat was niet alleen in de mijnen zo; Sulecki "reisde een beetje door het land voor de vrije vakbonden en de publicatie van *Robotnik*, zodat ik in staat was waar te nemen wat voor een hard leven de arbeiders van alle beroepen leiden. In Lodz bijvoorbeeld zijn werkende vrouwen lichamelijk verwoest op de leeftijd van 35". De afgelopen zomer was in Lodz de staking van de textielarbeidsters zó hevig, dat hun kritiek op de ploegendiensten en woonomstandigheden zelfs tot in de Russische *Pravda* doordrong.

Als met dit voorbeeld iets duidelijk is geworden, dan is het dat op het punt van de vrije vakbonden de intellectuelen van het KOR - met name via het blad *Robotnik* - en de arbeiders wel degelijk aan één front hebben gestreden. Het optreden van het regiem bracht dat mee. De verdenking die de vrienden van "Daad en Gedachte" uitspreken aan het adres van het KOR, als zou het nauwelijks of geen besef hebben gehad van enige vorm van zelfverdediging door de arbeiders is dan ook geheel ten onrechte. Zij zijn teveel uitgegaan van het denkbeeld, dat een beweging van oppositionele intellectuelen *per definitie* geen idee kan hebben van wat zoiets inhoudt.

Zij zien daarbij over het hoofd, dat juist de stakingen van 1970 en 1976 voor deze intellectuelen een duidelijke les zijn geweest. Het program van "maatschappelijke zelforganisatie" dat na '76 door het KOR werd ontwikkeld was dan ook minder een voorschrift aan o.m. de arbeiders hoe te handelen, dan wel een politieke aanpassing die nodig was om de bus van de zich voltrekkende ontwikkeling niet te missen

Ik heb nu in mijn artikel gezegd, dat het KOR de bus inderdaad niet gemist heeft. De regering, die eenzaam achterbleef, zag dat ook en zette diverse KOR-leden vast. Op de dag dat het "Akkoord van Gdansk" in feite rond was eisten de stakers op de *Lenin*-werf op de valreep de vrijlating van de KOR-leden en van een MKS-delegatie uit Wroclaw. Zij kregen hun zin; KOR-arbeiders als Edmund Zdrozinski, door de stakers speciaal genoemd, waren al eerder vrijgelaten 1). Door er met veel nadruk op te wijzen dat de macht van de stakers deze vrijlatingen heeft bewerkstelligd en niets anders, lijken de vrienden van "Daad en Gedachte" te willen benadrukken, dat de arbeiders deze zomer aan het stuur zaten en niet het KOR. Ik hoef daarvan niet te worden overtuigd. Het KOR is echter nog steeds nauw bij de ontwikkeling van de vrije vakbonden betrokken: adviseur van Walesa's vakbond *Solidarnosc* is de hoofdredakteur van het katholieke blad *Wies* en samen met deze en de *Club van Katholieke Intellectuelen* (gelijkgezind aan het KOR) protesteerde Walesa tegen verdachtmakingen van de Poolse TV aan het adres van Jacek Kuron. Alleen al om die reden is het belangrijk om in de gaten te houden welke verwachtingen het KOR koestert met betrekking tot met name de vrije vakbonden. Juist omdat het KOR via zijn blad *Robotnik* wél aan één front met de arbeiders heeft gestaan, is het noodzakelijk om rekening te houden met opvattingen zoals ik van Jacek Kuron heb geciteerd. Aan de hand van de opvattingen van het KOR zou men zich een beeld ervan kunnen vormen of de belangen van de arbeiders en de politieke wensen van de oppositionele intellectuelen ook de komende tijd nog zullen samenvallen óf dat een splitsing van wegen onvermijdelijk is. Met de keuze van citaten die ik heb gebruikt is het ook geen wonder, dat "Daad en Gedachte" de bewijzen dat het KOR andere uitgangsposities heeft dan de arbeiders, "zelfs" in mijn stuk gevonden heeft.

Nu het misverstand tussen de vrienden van "Daad en Gedachte" en mij naar mijn idee grotendeels is rechtgezet, zal ik me hier niet aan een gedetailleerde voorspelling wagen. Ik wil hier alleen het vermoeden uitspreken, dat een daadwerkelijk belangenconflict tussen arbeiders en oppositionele intellectuelen nog niet aan de orde is. De arbeiders wacht nog een lang en taai gevecht met de regering, die met handhaving van enige materiele concessies toch op den duur de eigen macht van de arbeiders zal trachten in te perken. Hoewel het KOR de bezorgdheid van de regering over de economische toestand van Polen deelt, zal het toch in geen geval afstand nemen van de arbeiders omdat het juist de macht van de arbeiders is, en alleen die, die de garantie biedt voor een betrekkelijk liberale censuur en voor de ruimte die "maatschappelijke zelforganisatie" nodig heeft. Pas als de regering zich definitief heeft neergelegd bij de macht van de arbeiders is de volgende fase aangebroken. Het zou echter een soort wonder zijn als daar eerst niet de meest hevige strijd aan zou zijn vooraf gegaan.

1) Zie voor het optreden van Zdrozinski - vergelijkbaar met dat van Sulecki - Labour Focus on Eastern Europe, sept.-okt. 1979.

K O M M E N T A A R   B I J   E E N   M I S V E R S T A N D

Dat er bij de discussie over het Poolse KOR, zoals die tot dusver in ons blad is gevoerd, misverstanden in het spel zijn, is iets dat wij volmondig beamen. Waar ze vooral te vinden zijn? In de bijdrage "Nogmaals het KOR", die op de voorafgaande bladzijden staat afgedrukt.

Wij betwisten niet - en hebben geen ogenblik betwist - dat het KOR aanzien onder de Poolse arbeiders geniet. Wij verbazen ons daarover niet, wij vinden het een vanzelfsprekende zaak, gezien de inspanningen die het KOR zich heeft getroost ten behoeve van gearresteerde stakers of van familieleden van arbeiders, die in de strijd het slachtoffer zijn geworden van het gewelddadig optreden van leger of politie.

Op de vraag "in hoeverre de activiteiten van het KOR van invloed zijn geweest op het arbeidersoptreden", alsmede op de vraag "of de adviezen van het KOR door de arbeiders zijn opgevolgd of niet" zijn wij ternauwernood ingegaan en we hebben tot de vriend met wie wij van mening verschillen bepaald niet het verwijt gericht, dat hij deze vragen in deze of gene zin op andere wijze zou hebben beantwoord dan wij.

Waarmee wij ons wél nadrukkelijk hebben bezig gehouden, dat is net precies datgene wat hij in z'n weerwoord aan ons als zijn *konklusie* onderstreept, namelijk de opvatting dat "de *dadén* (door ons gekursiveerd) van de stakende arbeiders en de wensen van het KOR... samenvielen". Dáár en nergens anders moet het kardinale verschil tussen ons worden gezocht. Want naar onze mening zijn het niet de *dadén* van de arbeiders die samenvielen met de verlangens van het KOR, maar op zijn hoogst sommige van hun eisen en leuzen. En daar moet dan bovendien nog aan worden toegevoegd, dat het ook wat die eisen en leuzen betreft slechts om een *schijnbaar* samenvallen gaat, om de eenvoudige reden, dat wanneer twee hetzelfde zeggen zij bepaald nog niet hetzelfde bedoelen.

Aan het slot van zijn stukje "nogmaals het KOR" schrijft onze vriend, dat "een daadwerkelijk belangenconflict tussen arbeiders en oppositionele intellectuelen (in Polen) *nog* (kursivering van ons) niet aan de orde is". Ziedaar een uitspraak waarmee wij ons tot op zekere hoogte zeer wel kunnen verenigen. Want uit de desbetreffende woorden en uit hetgeen er nog meer in die slotalinea wordt gezegd valt af te leiden, dat de schrijver voor de toekomst, wanneer de tegenstelling tussen arbeiders en (thans) oppositionele intellectuelen niet langer versluierd wordt door de politieke onderdrukking van het heersende regiem, een openlijk conflict tussen de arbeiders en die intellectuelen voor een reële mogelijkheid houdt. Men behoeft er de beschouwing "*Zat het KOR aan hetzelfde front, enz.*" in ons vorige nummer maar op na te lezen om te konstateren, dat aan het slot dáárvan een soortgelijke zienswijze wordt verkondigd 1).

Wie echter een toekomstig conflict tussen de Poolse arbeiders en de nu nog oppositionele Poolse intellectuelen voor een reële mogelijkheid houdt, die komt er niet onderuit dat hij moet aangeven waarop een dergelijk perspectief berust. Welnu, die basis kan slechts deze zijn, dat het toekomstige conflict in beider huidige maatschappelijke positie zit *ingebakken*. Het toekomstige conflict valt te voorzien doordat het in feite ook nu al aanwezig is en alleen maar door de gegeven situatie wordt versluierd. Men ziet het, zodra er een tipje van de sluier wordt opgelicht; men ziet het óók, wanneer men zich de moeite geeft door de niet al te ondoorzichti-

ge sluier heen te kijken.

Niemand zal kunnen ontkennen, dat verbetering van het levenspeil, sociale wetgeving of betere woontoestanden van betekenis zijn voor de arbeidende klasse. Maar meer dan een eeuw geleden heeft de Engelse textielfabrikant *Robert Owen* al aangetoond dat dit alles van minstens zo grote betekenis is voor de kapitalisten, aangezien het tot betere arbeidsprestatie en hogere produktiviteit voert. Op een wat later tijdstip werd hetzelfde eveneens gedemonstreerd door de Delftse fabrikant *Van Marken*. Maar niemand zal toch op grond daarvan willen beweren, dat de belangen van arbeiders en kapitalisten *samenvielen*? Schijnbaar slechts liepen ze parallel, in wezen bleef de fundamentele tegenstelling tussen beiden (alsmede de tegenstelling tussen de progressieve intellectuelen die voor genoemde verbeteringen streden enerzijds en de arbeiders anderzijds) onverzwakt gehandhaafd. Dat, om een ander voorbeeld te geven, zowel de Algerijnse boeren en handwerkers als de bezittende klassen van Algerije beiden naar de onafhankelijkheid van Frankrijk streefden in de jaren '50 is onbetwistbaar. Maar kan er worden gezegd, dat "op dat moment" (om de woorden te gebruiken die onze vriend in de eerste alinea van zijn weerwoord bezigt) hun wederzijdse belangen *samenvielen*? Het kan slechts *dán* wanneer men de bijkomstigheid van een tijdelijk streven (hoe reëel ook overigens) verwacht met of achterstelt bij de *wezenlijke* belangen of de *wezenlijke* tegenstelling die juist vanwege hun totaal andere klassepositie van fundamentele aard is. Een arbeider is niet zo maar iemand of iets; dat wat hij *is* blijkt juist uit zijn belangentegenstelling tot alle overige klassen van de samenleving. Het is niet zo, dat een arbeider nu eens niet en dan of straks wél tegengestelde belangen heeft ten opzichte der overige klassen, nee die tegenstelling van belangen ligt in zijn *arbeider zijn* opgesloten. En zó fundamenteel is deze tegenstelling, dat zelfs wanneer de door haar gescheiden klassen op een gegeven moment tijdelijk naar hetzelfde streven, zij dat nochtans niet op dezelfde wijze doen en evenmin met dezelfde motieven.

Onze vriend schrijft: "Misschien is het wat al te kernachtig gezegd, dat het KOR uitdrukt wat de stakers doen". Wij vinden een dergelijke formulering niet "te kernachtig", maar onjuist. Wat de arbeiders nu en dan (niet eens altijd) *zeggen* of verklaren vertoont - zuiver formeel bekeken - enige overeenkomst met datgene wat het KOR verklaart en zegt. Maar wat de arbeiders *doen* heeft een geheel andere inhoud en betekenis of zij zich daarvan nu wel of niet bewust zijn. Is - wat zeker voor de meesten van de arbeiders het aannemelijkst lijkt - het laatste het geval, dan zal de ervaring van de klassenstrijd het hun duidelijk maken, bijvoorbeeld wanneer in de toekomst het konflikt duidelijk tussen hen en de Poolse oppositionele intellectuelen van nu gaat. Maar een tegenstelling waarvan de betrokkenen zich nog niet bewust zijn, houdt daarom toch nog niet op een tegenstelling te zijn?

Het is om deze, hierboven stuk voor stuk opgesomde redenen, dat wij van mening zijn, dat bij gelijktijdig verzet tegen de Poolse staat en de Poolse partij, de arbeiders en het KOR niet aan hetzelfde front staan en dat het KOR *niet* de spreekbuis van de Poolse arbeiders is. En als wij zeggen, dat het KOR niet de spreekbuis van de Poolse arbeiders is, dan bedoelen wij, dat het KOR *niet* "uitdrukt wat de arbeiders doen".

In de eerste alinea van zijn stuk "Nogmaals het KOR" betoogt onze vriend, dat spreekbuis van de arbeiders zijn, zoveel wil zeggen als namens

hen spreken. We menen dat hij zich daarin vergist. Iemand kan zeer goed de spreekbuis van een bepaalde klasse zijn, zónder namens haar te spreken. In de geschiedenis is het meermalen voorgekomen, dat de een of andere schrijver (in het 18e-eeuwse Frankrijk, in het 17e-eeuwse Engeland, in het 16e-eeuwse Duitsland of in de Lage Landen omstreeks dezelfde tijd) de pen opnam om tegen uitbuiting en onrecht te protesteren. Maar ook onze vriend zal zich dat feit toch wel niet aldus voorstellen, dat er op zekere dag half-verhongerde boeren of door de katholieke kerk dan wel de justitie vervolgd handwerkers bij die goeie man op de stoep hebben gestaan met het verzoek of de opdracht om *namens* hen te protesteren? Nee, dergelijke auteurs spraken op eigen gezag. Zij maakten *zich*, zoals dat heet (en het zit hem in dat woordje *zich*), tot spreekbuis van de onderdrukten.

Men kan onmogelijk *namens* deze of gene of *namens* een groep of klasse spreken zonder tegelijkertijd zijn of haar spreekbuis te zijn. Men kan echter zeer goed zich tot hun *spreekbuis* maken zonder dat men *namens* hen het woord voert. Het KOR deed noch het een, noch het ander.

Onze uitspraak: het is niet zo, dat het KOR min of meer de spreekbuis van de arbeiders zou zijn, richtte zich tegen de opvatting, dat het KOR in zijn mondelinge en schriftelijke uiteenzettingen iets zou vertolken of zou "uitdrukken", dat het belang van de arbeiders als het ware weerspiegelde. En die opvatting menen wij nog steeds bij onze vriend te bespeuren.

Omdat wij ons hier beperken moeten - ook al omdat wij de discussie niet al te veel willen rekken - signaleren wij, ter verklaring waarom wij dat menen, slechts enkele details uit zijn betoog.

De methoden van het regiem, zegt hij, hebben tot gevolg gehad, dat de arbeiders "ook op politieke wijze hun belangen moesten verdedigen". Onze opvatting is het dat de Poolse arbeiders dat niet hebben gedaan en dat de gene die een dergelijke mening verkondigt het slachtoffer is van de schijn die daardoor wordt veroorzaakt, dat hun optreden politieke gevolgen heeft gehad, waarvan de betekenis overigens hoogst twijfelachtig is. De arbeiders in Polen hebben hun belangen niet op *politieke*, maar op *sociale* wijze verdedigd en voor hún eis van "vrije vakbonden" is er een direkte sociale achtergrond. Er liggen aan die eis, zodra zij hem stellen, materiële belangen ten grondslag, hij vloeit regelrecht voort uit de omstandigheden van hun aktie, heeft niets van doen met het een of andere (politieke) vrijheidsbeginsel, zoals bij het KOR. Nogmaals: als twee hetzelfde zeggen bedoelen zij nog niet hetzelfde.

Onze vriend verhaalt van de Poolse arbeider Sulecki die omtrent zichzelf vertelt, dat hij via het KOR betrokken raakte bij "een onafhankelijke strijd voor mensenrechten en voor het in ere houden van de werkende bevolking en de democratie..." Ervan afgezien, dat de uitspraken en gevoelens van één of zelfs van verscheidene arbeiders uiteraard nog niets zeggen omtrent de arbeidersklasse in haar geheel, heeft men hier allerm minst te maken met een bewijs dat het KOR de taal van de arbeiders, of preciezer gesteld, de taal van deze arbeider, spreekt. Het voorbeeld toont enkel maar, dat Sulecki omgekeerd de taal van het KOR spreekt. Een formulering als die van "het in ere houden van de werkende bevolking" is er typisch één zoals die door de radikale intelligentsia wordt gebruikt en strijd voor de mensenrechten is ook typisch iets, dat men in intellektuele kringen doet, al ware het alleen al omdat de arbeidersklasse het dagelijks met de strijd voor haar belangen en voor de rechten, niet van de mens maar van de arbeider, waarachtig al druk genoeg heeft. Waarbij we dan nog maar niet eens in-

gaan op de vraag wát voor een arbeider die Sulecki dan eigenlijk wel was en waar hij de kans vandaan haalde om "zo'n beetje het land door te reizen voor de vrije vakbonden" en wat of die Sulecki wel bedoelt met z'n opmerking dat hij zodoende "in staat was waar te nemen wat voor een hard leven de arbeiders van alle beroepen leiden". Wist hij als arbeider dat dan nog niet? Zo nee, is hij dan wel een arbeider? Een gepensioneerde arbeider, zal onze vriend opmerken. We blijven het, juist gezien de Poolse verhoudingen en de niet florissante omstandigheden waaronder daar ook bejaarde arbeiders leven, een zaak vinden die onduidelijk is. En wij blijven van mening dat met zijn voorbeeld, anders dan onze vriend meent, allerm minst duidelijk is geworden dat "op het punt van de vrije vakbonden de intellectuelen van het KOR en de arbeiders wel degelijk aan één front hebben gestreden". Wat er duidelijk uit wordt is heel iets anders - iets wat voor ons vanzelf sprak en wat wij niet hebben betwist - namelijk dat niet alleen het KOR, maar ook diverse arbeiders (ten onrechte) meenden dat zulks het geval was. Maar voor een beoordeling van de werkelijke verhoudingen en de werkelijke situatie komt het er niet op aan wat deze of gene arbeider of desnoods alle arbeiders menen of meenden, of wat anderzijds het KOR zich inbeeldt. Van belang daarvoor is wat de arbeiders *doen*, zoals het vanzelfsprekend ook van belang is om te weten wat het KOR doet.

Over dat laatste zegt onze vriend: "De stakingen van '70 en '76 hadden de oppositionele intellectuelen ingeprent, dat de arbeiders een macht vormden die het regiem werkelijk onder druk kon zetten. Bij de arbeiders dienden zij dus aan te sluiten 2) wilden ze voor hun eigen program van demokratisering de stootkracht zien te krijgen."

Wat hier staat is allerm minst de beschrijving van een groep intellectuelen die op weg is naar het front van de arbeiders. Het is een omschrijving van de redenen waarom die intellectuelen pogingen ondernamen om de arbeiders aan hún front, d.w.z. aan het front van de intellectuelen te krijgen. Anders gezegd: men ziet eruit, dat de intellectuelen begonnen te beseffen, dat zij de arbeiders als stoottroep dienden te gebruiken bij de strijd voor de verwezenlijking van de politieke idealen der intelligentsia. Als deze passage van onze vriend iets bewijst dan juist dit, dat de arbeiders en het KOR aan *andere* fronten staan.

Tenslotte nog dit: als onze vriend ons verwijt, dat wij het KOR ten onrechte als een zuivere intellectuelenbeweging zien, dan wijzen wij hem erop, dat hij in zijn artikel "Van leninist tot volkstribuun" voortdurend over de "intellectuelen van het KOR" spreekt en dat afgezien daarvan met de aanwezigheid van enkele arbeiders in dat kommittee of in de redactie van een KOR-blad het KOR of die redactie natuurlijk niet van het intellectuelen karakter wordt beroofd. Als hij ons verwijt dat de scheiding tussen intellectuelen die zuiver politieke hervormingen nastreven en arbeiders die zuiver hun materiële belangen verdedigen, "te eenvoudig" is, dan antwoorden wij allereerst met de vraag: wat heet zuiver? In de tweede plaats erkennen we graag dat de werkelijkheid gekompliceerder is dan onze formule, maar dat die gekompliceerdheid juist hierin bestaat dat de eenvoudige waarheid overwoekert wordt door de schijn.

Kortom: onze vriend heeft het "misverstand" tussen hem en ons niet rechtgezet, zoals hij veronderstelt. Hij heeft slechts gedemonstreerd hoezeer hij zowel ons als dat wat wij voor het wezenlijke in de Poolse situatie houden, niet heeft onderkend.

(voor noten zie volgende pagina)

- 1) Dat wij ons *tot op zekere hoogte* met de uitspraak van onze vriend kunnen verenigen, spruit hieruit voort, dat wij er onze twijfels over hebben of de ontwikkeling in de staatskapitalistische landen zó zal zijn, dat er persé altijd éérs een overwinning van de "nieuwe (managers)klasse" moet plaats vinden eer de weg is gebaad naar definitieve machtsvorming van de arbeiders. Waarschijnlijk lijkt dit wel; een wet van Meden en Perzen zouden wij het geenszins willen noemen. Maar dat is iets, dat geheel buiten het onderwerp van de discussie staat, de wederzijdse argumentatie niet aantast en dus buiten beschouwing kan blijven.
- 2) Wat betekende voor het KOR: zich aansluiten bij de arbeiders? Dat het KOR adviezen van de arbeiders opvolgde? Nee, het betekende dat het KOR adviezen aan de arbeiders gáf (zie de allereerste alinea van het weerwoord van onze vriend). Men ziet het: ook het woord "aansluiting" heeft een andere betekenis (bedoeling) al naar gelang het b.v. door ons of door het KOR wordt gebruikt. Misverstand kan al door één enkel woord worden gewekt.

=====

DE ILLUSIES VAN MINISTER ALBEDA

Minister Albeda van Sociale Zaken zou graag willen, dat er "gedragsregels" werden vastgesteld, waaraan stakers zich zouden moeten houden in geval van een arbeidsconflict. Noch werkwilligen, noch "derden" die niet bij het conflict betrokken zijn zouden van stakingen hinder mogen ondervinden en de eventuele schade aan de economie zou volgens de bewindsman zo beperkt mogelijk moeten zijn. Met andere woorden: een soort van afspraak vooraf, door middel waarvan 't stakingswapen tot een zo stomp mogelijk wapen zou worden gemaakt.

De minister heeft eraan toegevoegd, dat hij voorstander is van desbetreffende afspraken tussen werknemers en ondernemers in de Stichting van de Arbeid, want - zo zegt hij - een wettelijke beperking van de stakingsvrijheid acht hij uit den boze.

Zitten er dan, zal men verwonderd vragen, werknemers, d.w.z. arbeiders, in de Stichting van de Arbeid? Nee natuurlijk. In de Stichting van de Arbeid treft men alleen vakbondsbestuurders aan, die zogenaamd de arbeiders vertegenwoordigen.

Meer dan 23 jaar geleden schreef dezelfde Albeda, die nu minister en voorstander van een stakingscode is, in een proefschrift waarop hij tot doctor in de economische wetenschappen promoveerde, over de vakbeweging een aantal opmerkelijke uitspraken. Hij zag haar als "een bouwsteen van 't bestaande maatschappelijk bestel", als een met de burgerlijke maatschappij verbonden instituut dat niet bereid was om te staken, reden - naar hij uiteenzette - waarom men vrijwel uitsluitend nog "wilde" stakingen zag. Dat een dergelijke vakbeweging (en haar afgevaardigden in de Stichting) best bereid is het stakingswapen, dat zij toch nauwelijks wil hanteren, stomp te maken, mag de bewindsman veilig aannemen. Maar gelooft hij werkelijk dat de arbeiders zich er aan zouden (kunnen) storen?